

*Назаренко Тетяна Геннадіївна,
д.пед.н., професор,
завідувачка відділом
навчання географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ*

СТАН ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наука географія за змістом є інтегрованою та комплексною, саме ця властивість відобразилась у меті й змісті навчального предмету, що вивчається в закладах загальної середньої освіти. З одного боку, шкільна географія вміщує фізико-географічний компонент: явища та зміни в природі тощо, а з іншого – соціально-географічний, який об'єднує економічні та суспільні дисципліни, тому дослідження навколишнього середовища та природних явищ відбувається із застосуванням універсального інструментарію: прогнозування, моделювання, дослідження. Сформовані в учнів на попередніх природознавчих курсах географічні знання об'єднані в єдину наукову картину світу. Саме тому шкільна географія є базовим світоглядним навчальним предметом у закладі загальної середньої освіти.

На початку XXI століття шкільна географічна освіта в Україні зазнала змістового оновлення. У 2001 році були створені нові навчальні програми. У процесі їх впровадження були виявлені певні проблемні моменти, які полягали у порушенні логічної послідовності при вивченні окремих тем і розділів, деколи перенасиченість назв об'єктів географічної номенклатури створювало утруднення для учнів відповідного віку зафіксувати такі обсяги інформації. Розподіл годин на теми і розділи в межах географічних курсів мав певну диспропорцію у кількості практичних робіт та їх неритмічної кількості, наприклад одна тема пропонувала 2-3 практичні роботи, тоді коли в другій темі не було передбачено жодної [3, с. 81-82].

Сучасна реформа шкільної освіти, яка пов'язана з застосуванням ідей Концепції Нової української школи, вводить наскрізний, інтегрований, компетентісно та практико орієнтований вектор реалізації змісту навчання, рамковий та дитиноцетричний характер структури освітнього процесу, зокрема й географії. Нова українська школа вимагає й учителя сучасного гатунку, який здатний робити в умовах рухливих змін, володіє сучасними ситуативними методиками, які орієнтовані на формування в учнів оціночного бачення навколишнього світу, природних та соціальних об'єктів та явищ тощо.

Акцентування на компетентісному підході в навчанні географії знайшло відображення в результатах Міжнародного порівняльного дослідження PISA, під час проходження якого українські учні та учениці продемонстрували доволі високий рівень вмінь працювати з різними джерелами географічної інформації, аналізувати та інтерпретувати дані тощо. Натомість актуальним є зосередження уваги на формуванні абстрактних географічних знань, умінь обґрунтовувати план дослідження, навичок здійснювати експеримент та робити відповідні висновки [1, с. 44].

З початком воєнних дій, що відбуваються на території України з 24 лютого 2022 року процес реформ нової української школи дещо сповільнився, але завдяки науковцям, методистам, вчителям, батькам та всім дотичним до освіти навчальний процес продовжує проводитися в закладах загальної середньої освіти. Щодо організації навчальної діяльності з географії, то він супроводжується змістовною кількістю втрат у навчанні.

Під час нашого наукового дослідження, що проводилось в період 2022-2023 навчального року шляхом спостереження за освітнім процесом, анкетування учнів та учениць, їх батьків та вчителів, нами виявлені важелі, які викликатимуть здібність енергійно коригувати освітній процес [2]: діагностика та встановлення освітніх втрат учнів та учениць; опрацювання програми надолуження навчальних прогалин, які мають бути релевантними навчальним результатам; відповідний поділ навчального географічного змісту, що вимагатиме доопрацювання; вмотивованість учнів та учениць до оволодіння

начальним географічним матеріалом; урізноманітнення видів навчальної діяльності (емоційно-зabarвлений контент, навчальна гра, візуалізація, онлайн-вправи тощо); використання можливостей інших навчальних предметів через інтегрований зміст, реалізація міжпредметних та над предметних зв'язків, стимулювання учнів та учениць до самостійного пошуку додаткових джерел географічної інформації, що буде розширюватиме та активізувати в них навички до експериментального мислення, це і буде метою дослідження наших подальших педагогічних розвідок.

Література

1. Васильєва Д. В., Горошкін І. О., Надтока В.О. *Формування в учнів основної школи математичної, природничої й читацької грамотності в контексті Міжнародного моніторингового дослідження PISA*. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725485>
2. Назаренко Т. Г., Яценко В. С., Часнікова О. В. Методичні рекомендації щодо навчання географії в умовах воєнного стану <https://undip.org.ua/news/strong-metodychni-rekomendatsii-shchodo-navchanniaheohrafii-strong-strong-v-umovakh-voiennoho-stanu-strong/>
3. Стан та шляхи підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти в Україні. Аналітико-методичні матеріали /кол. автор. ; за загальною редакцією О.М. Топузова ; укл. М.В. Головка. Київ : Інститут педагогіки НАПН України: Педагогічна думка, 2021. - 116 с. <https://doi.org/10.32405/978-966-644-605-6-116>